

И для этого нужна философия техники, которая отражает применение технических средств для повышения своей человечности и философия науки, где наука также ставит перед собой задачи совершенствования и повышения человеческой нормы.

Когда мы говорим о человекомерности, философии техники и философии науки, то пора открыть дискурс о том, что нам нужны когнитивные технологии синкайризации, позволяющие «соединить то, что будет» (автор В. Б. Езерский), так и социальная практика совместно ошибаться. При помощи техники мы уже научились играть и различать то, что ранее было недоступно. Теперь перед человечеством стоит новый вызов: выйти на Новое Качество ОШИБАТЬСЯ, т.е. нам нужно освоить в полной мере для каждого и всех МУДРОСТЬ. А также обуздать КОНФАБУЛЯЦИЮ и научиться совместно МЕЧТАТЬ, осуществить проход в БУДУЩЕЕ.

Нам нужно, чтобы норма общества двигалась в сторону повышения этики. Чтобы человек стал более этично относиться к себе и к природе, и к человеческим достижениям. Мечта должна стать ценностью.

Как сказал Марк Цукерберг на вручении ему диплома Гарварда: «Наша задача – создать общество, где у каждого есть условия воплотить свою мечту».

ПІЗНАННЯ. СВОБОДА. СУЧАСНИЙ СВІТ

*Загрійчук І. Д., Український державний університет
залізничного транспорту (Харків)*

Коли мова заходить про свободу, відразу в очі кидається те, що вона існує як проблема. Вже перші міфологічні уявлення про споживання забороненого плода з дерева істини свідчать про те, що людина через «непослух» позбавилась безпосереднього зв'язку з природою, протиставила себе їй, виділилась з неї, усвідомила себе як щось інше по відношенню до оточуючого світу. Дане виділення означало, що людина здійснила свій перший крок у процесі переходу від інстинктивного до первинно свідомого існування, від тваринного до людського життя.

Непростий це був вчинок. Адже він означав, що з цього часу не лише порушники «божого закону», але й їхні нащадки змушені будуть «нести покарання» за такий «необачний» крок своїх предків. Протиставивши себе природі, людина, однак, залишилась пов'язаною з нею і це стало клопотом і причиною душевного неспокою. Адже вона не стала абсолютно вільною,

незалежною від лона, з якого вийшла, в даному разі від природи, від натури, від власної тілесності зокрема.

Таке «звільнення» від природи обернулось опосередкованою залежністю від неї. Детермінація процесів, як вона має місце в навколишньому природному світі, для людини повністю не зникла. Однак вона була доповнена вільним визначенням власних вчинків. Відтепер вчинки людини почали визначатись опосередковано: через розум, мислення, пізнання.

З вільним вибором вчинків неминуче прийшла й відповідальність за них. Відповідальність, про яку мова, і була визначена згідно з притчею, з якої ми почали, «покаранням». Покаранням, яке означало і означає для нас по сьогодні труднощі і проблеми, якщо ми будемо діяти всупереч божественним законам. А діяти всупереч людина може як з причини незнання законів, так і з причини їх ігнорування. Мова йде про те, що людина може закони пізнати, але не керуватись ними в практичному житті. Як дотепно зауважував з цього приводу ще до появи християнства античний мислитель Геракліт: «розумного доля веде, а нерозумного волочить за собою».

Таким чином, приходимо до висновку, що свободне діяння людини не ґрунтується ні на абсолютному ігноруванні законів світу, в якому вона живе, ні на жорсткій детермінації її вчинків цими законами, що існують поза нею і визначають рамки її свободної дії.

На перших порах, на зорі людської цивілізації людина не усвідомлювала достатньо глибоко свого становища. Божественні закони для неї були оповиті таїною. Перед ними вона схиляла голову і намагалась різними способами задобрити невідомі їй таємні сили. Закономірності, що існували поза її розумінням вона специфічно обігравала в міфах, висловлювала в притчовій формі. З висоти сьогоднішнього етапу духовної еволюції можемо з достатньою долею істинності сказати, що міфологічно осмислені божественні закони були нічим іншим як специфічним способом усвідомленими законами природного і суспільного розвитку.

Виявляється, що ми ніби вільні від природної залежності і одночасно залежні від світу, в якому живемо. Питання, таким чином, стоїть про те, в якій мірі ми визначаємо свої вчинки самостійно, а в чому ми все ж залежні як від природи, так і від законів, які існують у суспільстві. Іншими словами, мова йде про грані свободи, її межі.

Дана проблема має дві складові. З одного боку, можемо стверджувати, що свобода залежить від пізнання, від глибокого проникнення в сутність оточуючого світу, від істинного розуміння його законів. В даному випадку

пізнання є передумовою свободи. Без істинного пізнання свобода неможлива. З іншого, навіть найглибше розуміння обставин власного існування не звільняє людину від її пов'язаності, а значить, залежності від світу, в якому вона живе.

Межі людського свобідного діяння визначаються самим існуванням. Наприклад, діючи всупереч законам природи, поступаючи супроти них, людина просто може втратити життя. Причому ця втрата, власна згуба, свідоме прощання з існуванням може виступати як у формі самогубства, так і у формі, яку прийнято називати подвигом, героїзмом, покладанням життя за ідею, за народну справу. Якщо в першому випадку вчинок є сваволею і втрата життя є марною, то в іншому свідомо жертвність завжди здійснюється в ім'я життя, в ім'я розвитку, в ім'я продовження роду, його безсмертя.

Цінність життя і свободи нечасто проявляється у героїзмі. Героїзм – це екстремальна форма свободи людини, форма, яка абсолютно ігнорує природні основи існування окремого індивіда. Здатність людини на героїчний вчинок демонструє її спроможність повного ігнорування своєї залежності від об'єктивного світу. Але таке ігнорування здійснюється ціною втрати життя, а значить разом з життям і свободи індивіда.

Героїзм не може бути масовим. Якщо визначні, видатні, героїчні вчинки стають масовими, тоді вони вже не є героїчними. Попри те героїзм як такий існує і не завжди він пов'язаний зі смертю. Можна здійснити героїчний вчинок і залишитись живим.

Воєначальник, наприклад, йде зі своїми підлеглими на бойове завдання. Його метою є виконання своїх обов'язків не будь-якою ціною. Надзавданням є успішне проведення бойової операції з найменшими втратами особового складу. Це потребує неабиякого знання, дотепності, мужності, сміливості, одним словом, героїзму. За такі мужні вчинки представляють до нагороди.

Отже, питання свободи – це все ж таки питання життя, а не смерті. Це питання про те, як жити щоб зуміти реалізувати свої бажання, наміри, своє призначення, сенс власного існування. Відповісти на це питання людина не може, відірвавшись від свого природного і суспільного лона. А тому завданням індивіда є пізнання як істинності своїх намірів, так і можливостей їх реалізації у зовнішньому світі, причому як природному, так і суспільному.

Таким чином, передумовою свободи завжди були і є розум, пізнання, істина. В цьому плані постає справедливе питання: в яких межах людина може собі дозволити свобідне діяння?

Очевидно, що не будучи детермінованою в абсолютному сенсі слова у своїх вчинках природними причинно-наслідковими зв'язками, вона все ж

залежить від світу, в якому існує. Опосередкована пов'язаність індивіда зі світом через мислення означає, що він може керуватись у своєму житті не безпосередньою дійсністю, а власною метою, в основі якої лежить глибоке пізнання можливостей, закладених в самій дійсності. Тільки за такої умови свобідне діяння не буде свавіллям. Саме тому свобода завжди передбачає певне обмеження, обмеження як природними, так і суспільними закономірностями, які слід знати та враховувати для того щоб по-людськи, успішно і морально жити. Адже цілеспрямованість, заснована на знанні, є однією із основних засадничих визначень людини.

Існуючи в суспільстві, людина усвідомлює, що його закономірності дещо відрізняються від природних. Та все ж такі закони існують, навіть коли вони є результатом комунікативної згоди. Тому пізнання цих закономірностей не може ґрунтуватись на безмежній гнучкості, пластичності, суцільній суб'єктивності у ставленні до суспільної реальності.

Саме тому погляд на світ в цілому та на можливість його істинного пізнання з акцентом на релятивність, відносність істини руйнує передумови свобідного діяння, розмиває межі між свободою і сваволею, добром і злом, призводить до «гібридної істини», «гібридного життя», «гібридної війни».

Стосовно будь-якої гібридності слід сказати, що її результатом є, як правило, не безвідносна до реального існування людей «гра з текстами», «забава суб'єктивністю», креативність, доведена до абсурду, а морок, відчай, страждання реальних людей. Саме тому слід зазначити, що сучасний світ заради збереження свободи та розвитку має потребу в реабілітації раціональності, в якій відносність залишалася б підпорядкованою об'єктивним загальним принципам, які вироблені тисячоліттями інтелектуальної історії.

ЧЕЛОВЕК В СИСТЕМЕ КООРДИНАТ ПОСТМОДЕРНИСТСКОГО ИСКУССТВА

Какурина И. И., Украинский государственный химико-технологический университет (Днепро)

Вторая половина XX века – время, когда европейская культура после пережитого разочарования в модернистских идеалах переориентируется на новый путь развития – постмодернизм. Отличительная черта нового пути – переосмысление места человека в мире, которое продолжает рассматриваться как центральное, однако «человекоцентризм» обретает новые черты, свойственные эпохе, пережившей ужасы мировой войны и тоталитаризма.